

Összeállító: Fonyódi Tibor
Gyűjtés éve: 1964-65

TART.: CSELEDELET KADARLITON

6 lap

FOLKRAJZI ÖSSZEÁLLÍTÓ: () NAGORS
SZAKÖSSZEÁLLÍTÓ: XVII.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRAJZ

ÁRVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. M46-os TÍPUS ALÓL

I/26/2.

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
Kaposvár, Rippl-Rónai tér
Telefon: 12-374 Postafiók: 70
HUNGARY

1146

A volt uradalmi cselédek élete,
munkája és hagyományai

Adatközlő: Farkas Péter

Életkora: 67 év

Foglalkozása: nyug. Tsz.-tag

Gyűjtés helye: Nágocs

Idő: 1964/65

Adatgyűjtő: Fonyódi Tibor

Foglalkozása: főisk. hallg.

A volt uradalom és családjának általános jellemzői

A nágoesi Rubidó báró 2000 holdja saját kezelésben volt.

Uradalom fő terményei: gabonafélék, olajos növények / napraforgó, len /

Gazdasági terület megoszlása:

legnagyobb terület a köntőterület foglalta el: 1200 hold

650 hold erdő és legelő.

150 hold rét — / bikarét, szilakó, canda /

Műgazdasági munka legnagyobb részét igazgatóval végezték a családok. 30-as évtől az uradalom „gépített”.

Volt egy gépszertőgép, egy traktor, 2 aratógép 4 cséplőgép.

Isparivonal: Villanymalom — a malommal egybeépített gépház termelte az az áramot.

Az egész községet az a malom látta el árammal.

Bárónak nagy hasznát hozott a malom, ugyanis az egész környéken ez az egy volt.

Uradalomnak nagy hasznát hozott még a tejüzem. — sajt és vajkészítés.

Az uradalom családtagjai, a tanult vezetők elnevezése és feladatköre.

Az uradalom több uradalmi pusztából tevődött össze.

Ezek név szerint: Kára, Csillag, Erzsébet, Szilakó, Gizella, Jutom.

Gazdasági központ Nágoes volt.

138 család által a báró rendelkezésében.

Tulajdonos: báró Rubidó Zsichy wán.

Több nyelvet beszélt, volt nagyszemélyiség londoni nagykövete is.

Főintéző: Sándorházy János. — Fő feladatkör: az uradalom gazdasági irányítása. Gazdasági Akadémián végzett.

Számtartó: Rácz Béla — számviteli és könyvelési dolgokat intézte.

2 ügytitkár: gazdaság ellenőrzése — előhatáron jártak.

Főzálogkormányzó: Hoffman János.

A volt uradalom székely és egyéb foglalkoztatottjai.

A környező parasztság a családok köréből, uradalmi családok hívták, aki a bártól dolgozott.

Az elszegényedett parasztoktól utáltak a családok. Rá voltak kényszerítve, hogy elmenjenek dolgozni — vagyontalanok voltak.

Hagyományos ^{család} elvezetési foglalkozási körök szerint: béresok, kocsisok, nártosok, gyalogmunkások.

Egyes hagyományos uradalmi család foglalkozási körökbe tartozók felszólítása is fő feladatuk.

A pusztákon az irányító szerepet a tanya-gazdák végezték. Az itt lévő családokat irányították.

Majorgazda — Intézői utasításokat hajtotta végre. Ő látta el a mak-táros feladatát is.

Kocsisgazda: 12 fogatos mellett volt, ellenőrzete munkájukat, feladó is volt a munkáért. De ő nem dolgozott.

Első kocsis: Első volt a munkában — ő volt az öntökélő. Fizetése is több volt 2 q búzával, mint a többi kocsisé.

Béresgazda - 1. - Béresekkel ugyanazt csinálta, mint a kocsisgazda.
10 béres egyennapi munkáját ellenőrizte.

10 béres - kántottak, vetettek.

Kisbéresek - szántóbojtároknak nevezték őket. 2 ökörrel tarlót szántottak.

2 bivalyos: 2 pár bivaly volt kezük alatt.

Egy kamaras: 2 pár kamár

Számradó: Ömekk 4 juhász - számradó felett a munkájukért.

Kerülők: - erdőkerülő, - erdő mellett végzett munkáját.

Csökök: 2 csök egész nappal.

Gyalogmunkások: minden munkát végeztek. Nagy rókák fogatás mellett végezték munkájukat.

Baromfi nevelő.

Halestőkivel bór - kárátani.

Nem uradalmi családok tartott egy-egy család helyi elnevezései.

Házicsaládok: kobalányok, inások, komor-nyok, komorna,

Szolgálók, mosónők - házi munkát végezték.

Öregbéres - fél kommenziót - fél fizetést kapta - időközönként mikor sürgősebb munka volt, akkor hívták munkára.

Fő is jellemző különbség az uradalmi is egy-egy család között a kommenzió. Úgy kezdődtek el.

Negyedvenként 1 fertálypénzt adtak. - 1 q búzának az ára.

A hónaposokat, napszámosokat, rúzsaratókat nem nevezték családnek. Ez csak egy nyomorult rúzsarató - míg a családok is alácsomgyebonak tartották őket.

Mesteremberek az uradalomban:

3 bográr, 3 kovács, 3 kőműves, 2 ágyács,
kertiész, gépész, villanykerelő.

A báró és a többi urak esküdni tartották
őket, az uradalom többi dolgozója nem
tartotta őket esküdni, / bográr úr, kertész
úr / mivel több is volt a komenciójuk,
és szakmájuknak is tekintélye volt.

A mesteremberek magukat nem tartották
esküdni.

Életformájukban a esküdőkkel azonos,
egyenlően a bárót kölgálták, bárótól
kaptak ők is lakást. / tömeglakások /

4 kobás, 2 konyhás hátszobán 4 család la-
kolt, az mindegy, hogy mesterember volt,
v. nem.

Különbség: Több komenciót kaptak a mes-
teremberek.

A falusi parasztság, az urada-
lomban dolgozó iparosokat nem
nézték úgy, mint a bicskés v.
kocsisokat.

Az uradalomban nem esküdni kényszerítő egyik
fogalkoztatottjainak levezése és fő tele-
datkör

Az uradalom 100 6 hónapos summást al-
kalmazott. Április 1-én jöttek, októberben
mentek el. Gazdaságban végzetek ifjúságum-
kát. / Művelődés, aratás /

Fizetésük: Havonként 2 q búza, teljes ellátás,
tömeglakásokban laktak. Gazdaság
tömegközzel látta el.

Észel remben a esküdek külön-külön gondoskod-
tak magukról. Lakásuk - közös konyha 1
szoba.

A summásokat alacsonyabbnak tekintették, mint
a esküdeket.

Volt rá példa, hogy a summás megőrült v.
fejhezment is esküdi sorba került. - ma-
garétt sorba került.

Gyakori volt, hogy valaki egész életén
közös v. bíres maradt. Megnövelte ezt, ma-
garebbra nem vágyott. — maradtága.

Bíres munkájának részletes leírása.

Az felett meg bíresnek, aki jól értett az álla-
tokhoz, és aki jó nekert és kaszlat tudott
rakni.

Csillagban 4, Karátan 4, Czirellában 6, Futom-
ban, Négyesen a központban 10 bíres dolgozott.

1 bíres gondjára 4 ökör volt bízva.

Mindannyik pusztán volt egy bíresgárda.

Bíresek vigézték a trágyakihordást, betá-
karítást, vetést, betakarítást, betanítást,
és az állatok tisztántartását.

Betanítás.

Két ökör elöl, kettő hátul, közelebb a két
betanítandó nyjonez — fejükön volt 2 ru-
dazó kötel, azt 8 ember fogta, így ta-
nították be az nyjonez ökröket.

Kisbíresből nagybíres úgy ak, ha betöltti
18. életévét és megkapja az egész kommu-
ciót.

A jó bíres a rábizott jószágokat tisztántart-
ja, gondozza, ügyel a rábizott gárda-
sági fölkeresésekre, ezek tisztántartására.

Bíresek munkaköre.

Első bíres: Hajnalban felkelti a rábizott be-
résket, és azokat munkára szólítja.
Igyekszik arra, hogy elsőnek 2 fog-
jon be munkára, ezzel a többit
vissze magával.

Bíresek: Azt csinálják, ahogy be vannak
osztva munkára.

Kisbíres: két ökörrel tartót hantottak.

Hetések: 10 fogat után, 1 hetes.
1 hetig volt szolgálatban. Befogás
után az istállót betakarította ta-
karmányt készített az itetéshez, és
az alomszalmát.

Béresék felmerülése.

1 szekér, 1 négyes, 1 villa, 1 kapa, 1 nyári járó, 1 kapa, 1 fejke, 1 vödör, 1 kas - quasszal 2 kötéllel.

Béresék által közösen használt munkaeszközök, gépek: vetőgép, henger, magtakaró.

Ökörállás - kocsik között elhelyezett térség. Varsóban, útkénnan itt pihentek az állatok.

Ökörállás: 40 ökör befogadására alkalmas. Udvar a befogóterület.

4 ökröt kezelt egy béres. 4 órákos felkelt, azokat megütte, megmucolta, 6 órákos befogott is mint munkába.

Cselédnokok közt: rangsor:

Legalacsonyabb a pásztorok, béres, gépmunkások, kocisták, mesterelemek.

Központban több cselédnek volt.

2 cselédnek volt egy konyhája, és 1-1 kobója.

Csak a béres, kocisták, pásztorok stb. éltek ilyen nehéz helyzetben.

Az iparosok, mesterelemek szintén társulajdonban lévő házában laktak, de kaptak egy házat - 1 konyha, szoba.

Ezek az emberek felkabadulás után földet kaptak, maguk urai lehettek.

Pár év múlva egy új útca jellesté hogy ezek az emberek kaptak valamit ettől a rendszertől.

